

GAZETA POLICJI PAŃSTWOWEJ

№ 40.

WARSZAWA, DNIA 1-go PAŹDZIERNIKA 1921 ROKU.

ROK 3.

T. GODECKI.

Konstytucja z dn. 17 marca 1921 r.

i jej stosunek do ustroju państwowego Polski oraz innych państw.

Dalszy ciąg.

Ustawodawstwo. Zakres ustawodawstwa państwowego obejmuje stanowisko wszelkich praw publicznych i prywatnych i sposobu ich wykonania. Ustawa nie może przyjść do skutku bez zgody sejmu (wyjątki dla ustawodawstwa samorządowego).

Sejm i Senat zwolywane są przez Prezydenta Rzplitej; on je otwiera, odracza i zamyka. Sejm winien być zwołany na pierwsze posiedzenie w trzeci wtorek po dniu wyborów i corocznie najpóźniej w październiku na sesję zwyczajną, przede wszystkim celem uchwalenia budżetu, stanu liczebnego i poboru wojska; przed uchwaleniem budżetu sejm nie może być zamknięty. Prezydent Rzplitej może zwołać sejm w każdym czasie na sesję nadzwyczajną, wedle własnego uznania, lub na żądanie $\frac{1}{3}$ ogółu posłów (art. 3, 4, 5 i 25). Żadna ustawa nie może stać w sprzeczności z konstytucją (art. 38).

Prawo inicjatywy ustawodawczej przysługuje Rządowi i Sejmowi (art. 10). Konstytucja nie określa ściśle pojęcia „rządu”, jednak z zestawienia poszczególnych artykułów Konstytucji należy przyjść do wniosku, że pod tym wyrazem może być rozumiana cała władza wykonawcza, t. j.: Prezydent Rzplitej, mianowany przez niego Prezes Rady Ministrów oraz powołani przez tego ostatniego ministrowie, odpowiedzialni, oprócz Prezydenta Rzplitej, przed Sejmem, bądź też tylko Prezes Rady Ministrów i ministrowie, o ile Prezydent Rzplitej jest osobistością bez inicjatywy i w rządach udziału brać nie chce. Co prawda i w jednym i w drugim wypadku odpowiedzialny jest on moralnie za niedolestwo rządu, na czele którego powstał nieodpowiedniego człowieka.

Ustawy sejmowe uchwalane są zwykłą większością głosów przy komplecie przynajmniej $\frac{1}{3}$ części ogółu posłów (art. 32). Posłowie w głosowaniu nie są skrepowani żadnymi instrukcjami wyborców i głosują, jako przedstawiciele całego narodu (art. 20).

Projekt ustawy, uchwalonej przez Sejm, ma być przekazany do rozpatrzenia Senatowi w terminie nieokreślonym. Senat wyraża swą zgodę na przyjęcie ustawy milcząco przez sam fakt nie podniesienia przeciw ustawie zarzutów w ciągu 30 dni od daty jej otrzymania, lub też przez uchwalenie w ciągu tychże 30 dni wniosku o ogłoszeniu przez Prezydenta Rzplitej uchwalonej ustawy. Jeżeli Senat postanowi Projekt, uchwalony przez Sejm, zmienić, lub odrzucić, powinien zapowiedzieć to Sejmowi w ciągu powyższych 30 dni, a najdalej w ciągu następnych dni 30 zwrócić Sejmowi z proponowanymi zmianami. Zwróconą przez Senat zmianami, lub wręcz odrzuconą ustawę, Sejm bierze pod ponowne głosowanie przy komplecie zwykłym (t. j. $\frac{1}{3}$ og. il. posłów) i uchwała przyjęcie decyzji Senatu zwykłą większością głosów, zaś odrzucenie decyzji Senatu i powrót do swej pierwszej uchwały większością $\frac{2}{3}$ głosujących (art. 32 i 35).

Ustawa, ostatecznie przyjęta, zyskuje moc obowiązującą w czasie przez nią samą określonym (art. 3). Prezydent Rzplitej wraz z odpo-

wiednymi ministrami podpisuje ustawy i zarządza ogłoszenie ich w „Dzienniku Ustaw”.

Sprawowanie rządów. Od pojęcia „Rząd”, które starałem się określić wyżej, należy odróżniać pojęcie „rządów”, nie oznaczające nic innego, jak „zarząd sprawami Rzeczypospolitej”.

Zarząd centralny kraju sprawuje podług Konstytucji Prezydent Rzplitej i ministrowie pod kontrolą Sejmu. W stosunku do obcych państw, Rzeczpospolita Polska reprezentuje Prezydent, przyjmując przedstawicieli państw i wysyłając przedstawicieli dyplomatycznych Państwa Polskiego do państw obcych (art. 28). Prezydent Rzplitej zawiera umowy z innymi państwami, lecz musi podawać je do wiadomości Sejmu. Umów zaś handlowych i celnych oraz umów, które stale obciążają państwo pod względem finansowym, albo zawierają przepisy prawne, obowiązujące obywateli, albo też wprowadzają zmianę granic państwa, a także przy-
mierzy—Prezydent Rzplitej nie może zawierać bez zgody Sejmu. Również wypowiedzenie wojny lub zawarcie pokoju należy wprowadzić do kompetencji Prezydenta Rzplitej, lecz wymaga zgody Sejmu (art. 49 i 50).

Rzeczpospolita swoją zewnętrzną i wewnętrzną suwerenność opiera przede wszystkim na sile wojskowej. Do służby wojskowej obowiązani są wszyscy obywatele. Konstytucja pozostawia ustawodawstwu zwykłego ustalenie rodzaju, sposobu, porządku i czasu trwania służby, warunków zwolnienia od tego obowiązku, oraz wszelkich świadczeń na cele wojskowe (art. 91). Najwyższym zwierzchnikiem sił zbrojnych państwa jest Prezydent Rzplitej, w czasie wojny nie może on jednak sam sprawować naczelnego dowództwa, lecz mianuje naczelnego wodza na wniosek Rady Ministrów, przedstawiony przez Ministra Spraw Wojskowych. Ten ostatni zaś odpowiada przed Sejmem za akty, związane z dowództwem w czasie wojny (art. 46). Siła zbrojna może być użyta także do celów wewnętrznych, a mianowicie do uśmierzenia rozruchów, lub do przymusowego wykonania przepisów prawnych przy ścisłym jednakże zachowaniu ustaw (z wyjątkiem t. zw. stanu wyjątkowego i wojennego—art. 123). Konstytucja, zabezpieczwszy w sposób przymusowy suwerenność wewnętrzną państwa, w art. 92 i 93 obowiązuje obywateli do szanowania władzy prawowej, ułatwiania spełnienia jej zadań, sumiennego pełnienia obowiązków oraz do ponoszenia wszelkich ciężarów i świadczeń publicznych, ustanowionych na podstawie ustaw (art. 92 i 93). Celem wykonania ustaw, Prezydent Rzplitej oraz ministrowie i władze im podległe mają prawo wydawać rozporządzenia wykonawcze, zarządzenia, rozkazy i zakazy, jednakże z powołaniem się na upoważnienie ustawowe. Przeprowadzenie ich jest również zapewnione użyciem przymusu (art. 3 i 44). Prezydent Rzplitej za czynności urzędowe nie jest odpowiedzialny ani parlamentarnie ani cywilnie, za akty jego odpowiadają solidarnie i indywidualnie ministrowie (art. 51 i 57). Za ogólny kierunek działalności rządu

ponosi solidarną odpowiedzialność Rada Ministrów (art. 56), Ministrowie, każdy w swoim zakresie, ponoszą odpowiedzialność za działalność w rządzie, a to zarówno za zgodność tej działalności z Konstytucją i innymi ustawami państwa, za działalność podległych im organów, jak i za kierunek swej polityki. Konstytucja ustanawia dwojaką odpowiedzialność ministrów: parlamentarną i konstytucyjną. Do odpowiedzialności parlamentarnej pociąga ministrów Sejm zwyczajną większością, skutkiem czego Rada Ministrów i każdy minister z osobna ustępują (art. 58). Konstytucyjna odpowiedzialność ministrów ma być uregulowana w trybie ustawodawczym i pociągać będzie za sobą oddanie pod sąd Trybunału Stanu Uchwała Sejmu, stawiająca Prezydenta bądź ministra w stan oskarżenia, musi być powzięta w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów większością $\frac{2}{3}$ głosów (art. 51 i 59).

Kontrola Sejmu nad działalnością ministrów odbywa się przy pomocy t. zw. *interpelacji* oraz *nadzwyczajnych śledczych komisji*. Na interpelację, zgłoszoną przez posła, właściwy minister, bądź Prezes Rady Ministrów, ma obowiązek w terminie nie dłuższym niż 6 tygodni udzielić odpowiedzi, lub w umotywowanym oświadczeniu usprawiedliwić brak rzeczowej odpowiedzi (art. 33). Komisje nadzwyczajne Sejm wylania dla zbadania poszczególnych spraw, z prawem przesłuchania stron interesowanych oraz wzywania świadków i rzeczoznawców (art. 34).

Do kontroli całej administracji państwowej pod względem finansowym, badania zamknięć rachunków państwa, przedstawiania corocznie Sejmowi wniosku o udzieleniu, lub odmówieniu rządowi zatwierdzenia tych zamknięć jest powołana Najwyższa Izba Kontroli, oparta na zasadzie kolegiałości i niezależności sędziowskiej członków, usuwalnych tylko uchwałą Sejmu, większością $\frac{2}{3}$ głosujących. Organizację Najwyższej Izby Kontroli i sposób jej działania Konstytucja pozostawia ustawodawstwu zwyktemu.

Zarząd lokalny Rzeczypospolitej Konstytucja powierza administracji oraz instytucjom samorządu terytorjalnego i gospodarczego (art. 65 i 68). Przywileje autonomiczne konstytucja zapewnia: 1) mniejszościom narodowym—w obrębie związków samorządu powszechnego, oraz 2) wyznaniom. Wyznanie Rzymsko-Katolickie ma jednak zaszczone zawarcie przez Stolicę Apostolską układu z Państwem Polskiem. Układ ten będzie podlegał ratyfikacji przez Sejm. Stosunek państwa do kościołów i związków religijnych innych wyznań będzie ustalony w drodze ustawowej po porozumieniu się z ich prawami reprezentacjami.

Dla celów administracyjnych Rzplita Polska podzielona będzie na województwa, powiaty i gminy miejskie i wiejskie, które będą również jednostkami samorządu terytorjalnego (art. 65). W organizacji administracji przeprowadzona będzie zasada dekoncentracji. Należy to rozumieć w ten sposób, że organy administracji lokalnej mają rozporządzać pewnym zakre-